

ออนไลน์สู่ออนไลน์ : การแสดงออกและปฏิบัติการของแอคเคาท์ทวิตเตอร์ แฟนคลับวง NCT กับประเด็นทางสังคม

ONLINE TO ONSITE : EXPRESSIONS AND ACTIONS FOR TWITTER ACCOUNT OF NCT'S FANCLUB WITH SOCIAL ISSUES

ซารีน่า เกตสมัน¹ชวลวิทย์ เจียรจิตต์²

Sareena Ketsaman Cholvit Jearajit

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิบัติการ และ รูปแบบในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT และ เพื่อวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่ถูกขับเคลื่อนผ่านการรวมกลุ่มในทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ มีจำนวน 20 คน โดยอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่า (1) ปฏิบัติการการแสดงออกของกลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT ในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ การจัดทำโปสเตอร์และกิจกรรมต่าง ๆ การบริจาคช่วยเหลือสังคม (2) กลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT มีรูปแบบการแสดงออกในประเด็นทางสังคมบนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ของกลุ่มแอคเคาท์แฟนคลับและบ้านเบสวง NCT มี 5 รูปแบบ ดังนี้ การโพสต์ข้อความ การติดแฮชแท็ก การรีทวีต การแสดงออกผ่านแฟนฟิคชั่น และ รูปแบบอื่น ๆ (3) ประเด็นที่กลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT มีการแสดงออกและเกิดปฏิบัติการของกลุ่มแฟนคลับ ได้แก่ ประเด็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก คุณภาพชีวิต ประเด็นการคุกคาม ความรุนแรง ความเท่าเทียมทางเพศ และ ประเด็นการบริจาคเงินช่วยเหลือมูลนิธิและเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ

คำสำคัญ : กลุ่มทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT , ปฏิบัติการ, ประเด็นทางสังคม

Abstract

This study aimed to investigate the practices and social discourse patterns of NCT fan club Twitter groups and analyze the social issues they drive on Twitter. The research employed a qualitative methodology, utilizing in-depth interviews with 20 participants to collect data. The findings revealed that NCT fan club Twitter groups engage in various social discourse patterns on different social issues, such as creating projects, participating in activities, and donating to assist society. Additionally, the study identified five different patterns of social discourse that NCT fan club Twitter groups employ on Twitter, including posting messages, using hashtags, retweeting, expressing fanfiction, and other formats. The study also found that NCT fan club Twitter groups express and act upon several social issues online, including political issues,

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทางสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Graduate student in Social Management , Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author: E-mail: sareena.ketsaman@swu.ac.th

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์กวีชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Associate Professor, Department of sociology , Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University, Bangkok.

freedom of expression, quality of life, harassment, violence, gender equality, and donation to charities and disaster relief efforts. These social issues are communicated and enacted from the online space to the offline world, emphasizing the importance of social media in driving and affecting social change.

Keyword : NCT Fan Club Twitter Group, Operations, Social Issues

บทนำ

วัฒนธรรมแฟนคลับศิลปินเกาหลีเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมย่อยที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นไทยมากเป็นลำดับต้น ๆ โดยวัฒนธรรมแฟนคลับศิลปินเกาหลีในประเทศไทยเติบโตและอยู่ควบคู่กับแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเรื่องราวของวงการศิลปินเกาหลี มักจะเป็นที่รู้จักผ่านการเคลื่อนไหวการแสดงออกของแฟนคลับ โดยกลุ่มแฟนคลับศิลปินเกาหลี คือ กระจกเสียงที่ช่วยกระจายข่าวสารประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้น เป็นลำโพงขนาดใหญ่ในรูปแบบแฟนคลับที่รวมตัวกันแสดงออกผ่านทางทวิตเตอร์ส่งผลให้เกิดการกระจายข่าวสารออกไปเป็นวงกว้าง มีความรวดเร็วของการส่งต่อข้อมูลสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีอิสระกว่าการแสดงออกบนพื้นที่ทางกายภาพ โดยการกระจายข่าวสารไม่ได้กระจายเพียงแคใน ประเทศไทยแต่รวมถึงประเทศอื่น ๆ อีกด้วย การแสดงออกถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ รวมไปถึงสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ที่เปิดโอกาสในการแสดงออกหรือการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายอันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามปัจจุบันพื้นที่เสรีภาพในการแสดงออกของคนทั่วโลก รวมทั้งคนในประเทศไทยกำลังลดลงเป็นอย่างมากซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสังคม (แอมเนสตี้, 2563) โดยสังคมจะพัฒนาไปในทิศทางที่ดีได้ต้องมาจากการรับฟังความคิดเห็นและการแสดงออกที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งกลุ่มแฟนคลับ เป็นอีกกลุ่มที่ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งวิธีการที่กลุ่มแฟนคลับใช้ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นค่อนข้างหลากหลาย โดยในปีที่ผ่านมามีการเคลื่อนไหวของผู้คนทั่วโลกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้งในประเทศไทย ที่มีการแสดงออกและพูดถึงประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมโดยทวิตเตอร์ถือเป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ที่คนไทยใช้กันมากขึ้นแบบก้าวกระโดดในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จากการสำรวจพบว่า การใช้ทวิตเตอร์ของคนไทยเติบโตขึ้นสูงมากมีจำนวนผู้ใช้งานคนไทยในทวิตเตอร์ ถึง 6,545,000 บัญชี มีจำนวนผู้ใช้งานจำนวนมากเป็นอันดับที่ 15 ของโลก (WeAreSocial x Hootsuite, 2021) ทวิตเตอร์เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่บุคคลหนึ่งสามารถสื่อสารหรือส่งข้อความไปสู่อีกหลายคนได้ในครั้งเดียว ซึ่งทวิตเตอร์มักได้รับความสนใจเป็นพิเศษหากเกิดเหตุการณ์ที่รุนแรง เช่น เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต อุทกภัย เหตุการณ์ด้านการเมือง และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ โดยเป้าหมายของทวิตเตอร์คือพื้นที่ที่สะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลกแห่งความเป็นจริงให้มาอยู่บนอินเทอร์เน็ตตามแนวคิดที่ว่า “What’s happening” ซึ่งนั่นทำให้ผู้คนสามารถรับรู้เรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ บนทวิตเตอร์ เป็นต้น

การรวมกลุ่มกันผ่านสื่อออนไลน์ทวิตเตอร์ไม่ใช่แค่เครื่องมือในการติดตามข่าวสารของศิลปินเพียงเท่านั้น แต่เป็นสื่อกลางในการพูดคุยและแสดงออกของประเด็นทางสังคมในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา โดยการร่วมกันของกลุ่มแฟนคลับที่ชื่นชอบศิลปินวงเดียวกัน สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษากลุ่มแฟนคลับของวง NCT ซึ่งเป็นบอยแบนด์เกาหลีในสังกัดค่าย S.M. Entertainment เป็นวงบอยแบนด์ที่ได้รับความนิยมในระดับท็อป 3 ของประเทศเกาหลีใต้ (สถาบันวิจัยธุรกิจเกาหลี, 2564) และยังเป็นวงที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มียอดติดตามของกลุ่มแฟนคลับอย่างทางการในทวิตเตอร์ มียอดติดตามมากกว่าหลักแสนเมื่อแฟนคลับมีจำนวนมากขึ้นย่อมต้องมีจุดศูนย์รวม นั่นก็คือ บ้านเบส³ เป็นแหล่งรวมข่าวสารและการรวมกลุ่มของแฟนคลับเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบ โดยเป็นกลุ่มที่

³ บ้านเบส หรือ แฟนเบส คือเว็บไซต์หรือแอคช ทางโซเชียลมีเดียที่สร้างขึ้นและดูแลโดยกลุ่มแฟนคลับเพื่อคอยอัพเดทศิลปินโดยการอัปเดตตารางงานผลงานและรูปถ่ายต่าง ๆ รวมไปถึงแปลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปินเพื่อให้แฟนคลับคนอื่น ๆ ทราบความเคลื่อนไหวของศิลปินได้

แฟนคลับเป็นผู้สร้างขึ้นและมีหลากหลายกิจกรรมที่กลุ่มแฟนคลับร่วมกันทำเพื่อช่วยให้ศิลปินประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น จากการรวมกลุ่มกันเพื่อสนับสนุนศิลปินสู่การรวมกลุ่มกันแสดงออกในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา กลุ่มแฟนคลับหรือกลุ่มบ้านเบสวง NCT ก็รวมกลุ่มกันแสดงออกทางการเมือง ส่งเสียงเรียกร้องประชาธิปไตย โดยกลุ่มบ้านเบสวง NCT ได้มีการประกาศขออพยพทางการเมือง รวมทั้งการอึดอัดประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมที่กำลังเกิดขึ้น เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ปรากฏการณ์การแสดงออกของกลุ่มแฟนคลับบนทวิตเตอร์ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่ชื่นชอบศิลปินวงเดียวกัน สู่การรวมกลุ่มในการแสดงออกและปฏิบัติการขับเคลื่อนประเด็นทางสังคม โดยแฟนคลับวง NCT เป็นวงหนึ่งที่มีการรวมกลุ่มของแฟนคลับในทวิตเตอร์และเกิดปรากฏการณ์การแสดงออกและปฏิบัติการขับเคลื่อนทางสังคม โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวถือว่าเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่สังคมจับตามองและให้ความสนใจในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ตลอดจนถึงปัจจุบันที่ยังคงมีการกล่าวถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวรวมทั้งวิธีการแสดงออกที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายของข่าวสารได้อย่างรวดเร็วทำให้กลุ่มแฟนคลับวง NCT รวมทั้งกลุ่มแฟนคลับวงอื่น ๆ และผู้ใช้งานทวิตเตอร์ สามารถที่จะรับรู้เข้าถึงวิธีการในการแสดงออกรวมทั้งได้ทราบถึงประเด็นทางสังคมที่กำลังเกิดขึ้น สามารถอธิบายและทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์การแสดงออกของกลุ่มแฟนคลับ เพื่อให้สังคมได้เรียนรู้และนำวิธีการหรือรูปแบบไปปรับใช้ต่อไป ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ โดยงานวิจัยชิ้นนี้สนใจศึกษาถึงปรากฏการณ์การแสดงออกในประเด็นทางสังคมของกลุ่มทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT มีปฏิบัติการและรูปแบบการแสดงออกของกลุ่มแฟนคลับวง NCT เป็นอย่างไร ตลอดจนวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่ถูกขับเคลื่อนผ่านการรวมกลุ่มในทวิตเตอร์ของกลุ่มแฟนคลับวง NCT ที่ส่งผลต่อสังคมในมิติต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาปฏิบัติการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT
- 2 เพื่อศึกษารูปแบบการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT
- 3 เพื่อวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่ถูกขับเคลื่อนผ่านการรวมกลุ่มในทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT

วิธีการศึกษา

สำหรับการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาปรากฏการณ์การแสดงออกและปฏิบัติการของกลุ่มแฟนคลับวง NCT สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ซึ่งเป็นแนวคำถามปลายเปิดที่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์ปรับเปลี่ยนคำถามได้ทั้งในแง่ของถ้อยคำที่ใช้ในการถามและลำดับก่อนหลังของการถามจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ และเป็นการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (ชาย โพธิ์สิตา, 2562) พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกใช้ แพลตฟอร์มออนไลน์ ทวิตเตอร์ เพราะ ทวิตเตอร์ถือเป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ที่คนไทยใช้กันมากขึ้นแบบก้าวกระโดดในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา จากข้อมูล we are social และ Hootsuite ชี้ว่า ยอดผู้ใช้งานทวิตเตอร์ในไทย ณ เดือนตุลาคม 2564 อยู่ที่ 11.25 ล้านราย เพิ่มขึ้นเกือบ 4 ล้านราย เมื่อเทียบกับช่วงเดือนมกราคม 2564 ที่มียอดผู้ใช้งาน 7.35 ล้านราย ส่งผลให้ไทยติดอันดับประเทศที่มีผู้ใช้งานทวิตเตอร์สูงสุดอันดับ 10 ของโลก (WeAreSocial x Hootsuite, 2021) รวมทั้งมีการถกเถียงประเด็นสังคมในหลากหลายประเด็นและเป็นแหล่งรวมกลุ่มแฟนคลับวง NCT ที่มีความเคลื่อนไหวอยู่หรือเป็นกระแส รวมถึงการเข้าไปสังเกตในกิจกรรมในรูปแบบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ออนไลน์ในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้มีจำนวน 20 คน โดยเป็นแฟนคลับวง NCT แบ่งออกเป็น ผู้ดูแลหรือผู้ประสานงานในกลุ่มทวิตเตอร์หลักของแฟนคลับวง NCT (บ้านเบส) จำนวน 10 คน และ แอคเคาท์แฟนคลับวง NCT จำนวน 10 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการเลือกจากการสังเกตการณ์ภาคสนามบนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการการค้นคว้าวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยอันเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจ ปฏิบัติการของกลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT ในแสดงออกในประเด็นทางสังคม ทั้งนี้เพื่อให้การอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยได้อธิบายปรากฏการณ์ผ่านทฤษฎีทางสังคมวิทยา โดยมีรายละเอียดดังนี้ แนวคิดปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และวัฒนธรรมแฟนคลับ โดยการทบทวนแนวคิดดังกล่าว เพื่ออธิบายปฏิบัติการการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของกลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT ตลอดจนศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสื่อและเครือข่ายการสื่อสาร แนวคิดชุมชนเสมือนจริงและแนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่ออธิบายถึงรูปแบบในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของกลุ่มแฟนคลับวง NCT เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม มุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนับว่าเป็นข้อมูลที่ถูกรวบรวมขึ้นทางสังคมซึ่งความจริงอาจจะมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทของผู้ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสร้างเรื่องราวและความหมายร่วมกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลใช้คำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมุม (Fontana & Frey, 1994) รวมไปถึง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยการติดตามเนื้อหาและกิจกรรมของแฟนคลับในสื่อสังคมทวิตเตอร์ ด้วยบทบาทแบบปกปิดและเป็นคนนอก เพื่อเรียนรู้ขนบธรรมเนียมปฏิบัติของคนในกลุ่มแฟนคลับวง NCT และใช้การบันทึกภาพจากคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์ในข้อสังเกตที่พบเพื่อนำไปประกอบการอธิบายผลการวิจัยให้ชัดเจนขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการแสดงออกผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทวิตเตอร์ของกลุ่มแฟนคลับวง NCT

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการวิเคราะห์และตีความข้อมูลผู้วิจัยใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลัก (ชาย โพธิสิตา, 2562) ดังนี้

1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

2 นำข้อมูลที่ได้อ่านมาจำแนก มาจัดเรียงข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อเชื่อมโยงให้ได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์ผล

3 นำเสนอผลการวิจัยปฏิบัติการและรูปแบบในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมในทวิตเตอร์ของกลุ่มแฟนคลับวง NCT

ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปฏิบัติการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT

ผลการศึกษา พบว่า ปฏิบัติการหรือกระบวนการการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของแฟนคลับวง NCT ในการแสดงออกในประเด็นทางสังคม จากจุดเริ่มต้นในการชื่นชอบและติดตามผลงานศิลปินวง NCT โดยใช้กระบวนการการรวมตัวเป็นกลุ่ม การสื่อสารภายในกลุ่ม ในการติดตามข่าวสารนำไปสู่การแสดงออกและปฏิบัติการในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม โดยสามารถสรุปได้ 3 ประการดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง จุดเริ่มต้นในการติดตามและกระจายข่าวสารต่าง ๆ ของแอคเคาท์ทวิตเตอร์ศิลปินวง NCT ศิลปิน ผู้จุดเปลี่ยนในการแสดงออกหรือกระจายข่าวสารในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม การแสดงออกของกลุ่มแฟนคลับวง NCT มีจุดเริ่มต้นจากกลุ่มแฟนคลับ มีการติดตามศิลปินวง NCT รวมไปถึงบ้านเบสของวง NCT ซึ่งแต่ละบ้านจะทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ของศิลปินเป็นหลัก แต่เนื่องจากการเคลื่อนไหวและเรียกร้องประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมที่เพิ่มขึ้น

อย่างรวดเร็วผ่านแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ จากเหตุการณ์การรายงานข่าวที่ไม่เป็นไปตามสถานการณ์ความจริงที่เกิดขึ้น นำไปสู่ แสซท์กับการแบนสื่อต่าง ๆ ในทวิตเตอร์ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจในการทำงานของสื่อ อีกทั้งรัฐยังจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ จากประเด็นดังกล่าวทำให้กลุ่มแฟนคลับและบ้านเบสวง NCT มีการกระจายข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงการทวิตข่าวสารแลกเปลี่ยนมุมมองความรู้และแสดงความคิดเห็นในประเด็นทางการเมือง คุณภาพชีวิต ความรุนแรงทางเพศ และประเด็นอื่น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้แฮชแท็กทวิตเตอร์แฟนคลับที่มียอดติดตามของกลุ่มแฟนคลับด้วยกันเป็นจำนวนมากประกอบกับการมียอดเอนเกจเมนต์ต่าง ๆ เป็นส่วนช่วยในการกระจายข่าวสารประเด็นทางสังคมผ่านแพลตฟอร์มทวิตเตอร์มากยิ่งขึ้น โดยเป็นการกระจายข่าวสารที่รวดเร็วเข้าถึงง่ายและสามารถช่วยให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นได้

ประการที่สอง กระบวนการและวิธีการการรวมกลุ่ม และขั้นตอนในการการกระจายข่าวสาร นำไปสู่ปฏิบัติการในการแสดงออก โดยกระบวนการหรือวิธีการการรวมกลุ่มของแฮชแท็กทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT สามารถสรุปได้ เป็น 3 ประการดังต่อไปนี้

(1) มีจุดเริ่มต้นจากบุคคลที่ชื่นชอบศิลปินวง NCT และมีความสนใจในการติดตามข่าวสารผลงานศิลปินเหมือนกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

(2) ในกลุ่มแฟนคลับวง NCT มีบ้านเบสเป็นผู้ส่งสารหรือตัวกลางให้กับแฟนคลับที่ติดตามเพื่อรวมตัวกันจัดทำกิจกรรมหรือจัดโปรเจกต์ต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มแฟนคลับ

(3) มีการพูดคุยในหลากหลายประเด็นนอกจากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศิลปินวง NCT รวมถึงประเด็นที่บ้านเบสหลาย ๆ บ้านและนักเขียนต่าง ๆ ในกลุ่มแฟนคลับวง NCT ออกมากระจายข่าวส่งผลให้กลุ่มแฟนคลับเมื่อมีการรวมกลุ่มจะมีการนำประเด็นดังกล่าวมาพูดคุยแลกเปลี่ยน รวมทั้งประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตหรือส่งผลต่อการติดตามศิลปินเกาหลี เช่น ประเด็นการออกมากระจายข่าวสารของบ้านเบสศิลปินในการเรียกร้องทางการเมือง คุณภาพชีวิตกับการตั้งค่าแรงขั้นต่ำกับนโยบายรัฐบาลกับราคาบัตรคอนเสิร์ต เป็นต้น

ประการสุดท้าย ปฏิบัติการและผลจากการปฏิบัติการการแสดงออกของกลุ่มแฮชแท็กทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT จากกระบวนการการรวมตัวของกลุ่มแฮชแท็กทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT นำไปสู่ปฏิบัติการในการแสดงออกบนพื้นที่ทางกายภาพที่แสดงให้เห็นถึงมติหรือความคิดเห็น ในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม ของกลุ่มแฮชแท็กทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT โดยทางกลุ่มบ้านเบสมีการจัดโปรเจกต์และกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลา 1- 2 ปีที่ผ่านมา โปรเจกต์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดเจนและแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มแฟนคลับ มี 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การจัดทำโปรเจกต์และกิจกรรมต่าง ๆ

กลุ่มแฮชแท็กทวิตเตอร์แฟนคลับ NCT มีการรวมกลุ่มในการจัดโปรเจกต์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่ปฏิบัติการที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนและแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มแฟนคลับ คือ การจัดโปรเจกต์ติดป้ายวันเกิดหรือวันครบรอบเดบิวต์ของศิลปิน โดย การติดป้ายศิลปินตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล เป็นต้น ซึ่งภายหลังจากมีประเด็นการเรียกร้องทางการเมือง การชุมนุมต่าง ๆ รวมไปถึงเรื่องการสนับสนุนกลุ่มนายทุนส่งผลให้กลุ่มแฮชแท็กทวิตเตอร์แฟนคลับและบ้านเบสวง NCT ได้มีการรณรงค์และแสดงจุดยืน ไม่ติดป้ายโปรโมทตามรถไฟฟ้าหรือห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ โดยหลังจากมีการแสดงจุดยืนของกลุ่มแฟนคลับ บ้านเบสได้มีการดำเนินการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ติดป้ายโปรเจกต์จากสถานที่ดังกล่าว โดยมีการเปลี่ยนสถานที่ติดโปรเจกต์ไปเป็นรถสองแถว หรือรถตุ๊ก ๆ รวมถึงร้านค้ารายย่อยต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งกลุ่มแฟนคลับมองว่านอกจากจะเป็นการจัดโปรเจกต์เพื่อศิลปิน โปรโมทศิลปินอันเป็นที่รักแล้ว ยังเป็นการกระจายรายได้ให้กลุ่มร้านค้ารายย่อยนับว่าเป็นการสนับสนุนศิลปินและช่วยเหลือสังคมได้อีกช่องทางหนึ่ง

2. การบริจาคช่วยเหลือสังคม

กลุ่มแฮชแท็กทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT มีการรวมกลุ่มในการบริจาคช่วยเหลือต่าง ๆ โดยมีบ้านเบสของวงทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเปิดรับบริจาค หรือในวงแฟนคลับที่เรียกกันว่า การโดนัท ซึ่งกลุ่มแฟนคลับมีการเปิดรับบริจาค

กันเป็นประจำหากศิลปินในวง NCT มีผลงานใหม่ ๆ หรือ วันเกิดของสมาชิกศิลปินในวง ทางบ้านเบสก็จะมีการบริจาคเพื่อนำไปจัดโปรเจกต์หรือไปซื้อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้ศิลปินเป็นที่รู้จัก เช่น การบริจาคในกลุ่มแฟนคลับวง NCT ในการสนับสนุนการแสดงออกในการชุมนุมเพื่อประชาธิปไตย โดยมียอดบริจาคประมาณ 60,000 บาท การบริจาคให้กองทุนแผ่นดินมีนักเก็ต เป็นจำนวนเงิน 575,967 บาท เป็นกองทุนที่ช่วยเหลือเด็ก ๆ ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การบริจาคทำบุญให้มูลนิธิกระจกเงาเป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท และกองทุนมูลนิธิอื่น ๆ เป็นต้น ถือเป็นปฏิบัติการหนึ่งกับทางกลุ่มแฟนคลับทำได้อย่างรวดเร็วและได้ผลลัพธ์ที่ดี

ดังนั้นจากการทำกิจกรรมและโปรเจกต์ต่าง ๆ ของแอดเค๊าท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT นำมาสู่ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการแสดงออกของแอดเค๊าท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย แต่จากผลการศึกษา พบว่า ปฏิบัติการดังกล่าวของแอดเค๊าท์ทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT สร้างผลดีมากกว่าซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวของกลุ่มแฟนคลับสามารถช่วยเหลือสังคมได้และยังเป็นการแสดงพลังและความร่วมแรงร่วมใจของแฟนคลับวง NCT ให้กับสังคมได้เห็นอีกด้วย ในส่วนของผลเสีย กลุ่มแฟนคลับและบ้านเบสมองว่าข้อมูลที่มีการนำมากระจายข่าวต่าง ๆ ต้องมีการตรวจสอบที่มา และมีการกรองข้อมูลเพื่อป้องกันความผิดพลาดในข้อมูลที่มีการกระจายข่าวในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT

ผลการศึกษา พบว่า การแสดงออกและกระจายข่าวสารของแอดเค๊าท์แฟนคลับและบ้านเบสวง NCT บนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ นับว่าเป็นการแสดงออกและกระจายข่าวสารที่ทำได้ง่ายและรวดเร็ว เนื่องจากกลุ่มแอดเค๊าท์ทวิตเตอร์แฟนคลับและบ้านเบสวง NCT ที่มีการรวมตัวและดำเนินกิจกรรมและโปรเจกต์ต่าง ๆ บนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์เป็นหลัก ซึ่งกลุ่มแอดเค๊าท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT มองว่าจุดเด่นของทวิตเตอร์ คือ

1 เป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลเป็นอย่างมาก มีการใช้งานที่ไม่ซับซ้อนมีการเผยแพร่ ส่งต่อข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2 ทวิตเตอร์เป็นแพลตฟอร์มที่มีเครื่องมือและกลไกที่น่าสนใจอย่าง รีทวีต เทรนด์แฮชแท็ก ซึ่งทำให้ทุกคนกลายเป็นผู้ผลิตหรือเป็นผู้เริ่มในการขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมได้

จะเห็นได้ว่ากลุ่มแอดเค๊าท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT มีความคุ้นชินและเชี่ยวชาญในการใช้งานกลไกหรือรูปแบบดังกล่าวของแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ในการติดตามข่าวสารและผลงานศิลปินวง จากกลไกหรือรูปแบบดังกล่าวนำไปสู่รูปแบบในการแสดงออกในประเด็นทางสังคม ซึ่งมีมากมายหลายรูปแบบโดยแต่ละรูปแบบก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปของแต่ละกลุ่ม โดยงานวิจัยชิ้นนี้สนใจศึกษาในกลุ่มแฟนคลับวง NCT บนแอดเค๊าท์ทวิตเตอร์ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า มีรูปแบบการแสดงออกในประเด็นทางสังคมบนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ของกลุ่มแอดเค๊าท์แฟนคลับและบ้านเบสวง NCT หลัก ๆ 5 รูปแบบ ดังนี้

1 การโพสข้อความบนทวิตเตอร์

บ้านเบสหรือแอดเค๊าท์ที่มียอดติดตามเป็นจำนวนมาก การกระจายข่าวสารผ่านรูปแบบการโพสข้อความบนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ สามารถกระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็วเมื่อมีเหตุการณ์ที่ต้องการการช่วยประชาสัมพันธ์หรือขอความช่วยเหลือ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ เหตุการณ์ในมือหรือการชุมนุมต่าง ๆ เป็นต้น

2. การติดแฮชแท็ก

กลุ่มแอดเค๊าท์แฟนคลับวง NCT มีการนำรูปแบบ การติดแฮชแท็กมาใช้ในการกระจายข่าวสารและแสดงออกในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมที่เกิดขึ้น เมื่อมีแอดเค๊าท์กลุ่มแฟนคลับวง NCT หลาย ๆ แอดเค๊าท์มีการโพสติดแฮชแท็กประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม ในช่วงเวลาเดียวกันนำไปสู่การติดเทรนด์ทวิตเตอร์ทำให้หัวข้อหรือประเด็นเหล่านั้น ยังมีการพูดคุยและได้รับความสนใจในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

3 การรีทวีตโพสต์ รูปภาพ และคลิปต่าง ๆ

การรีทวีตเป็นการกระจายข่าวสารที่ทำได้ง่ายและรวดเร็วที่สุดโดยเฉพาะจากแอคเคาท์หรือบ้านเบสวง NCT ที่มียอดผู้ติดตามเป็นจำนวนมากเมื่อมีการรีทวีตข้อความหรือข่าวสารต่าง ๆ ในเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจหรือกำลังเป็นประเด็นสำคัญในสังคม นับว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีการกระจายข่าวสารได้เป็นจำนวนมาก ทั้งแอคเคาท์ที่เป็นกลุ่มแฟนคลับวง NCT ในประเทศไทยและต่างประเทศและแอคเคาท์ผู้ใช้งานอื่น ๆ

4. การแสดงออกผ่านแฟนฟิคชั่น

การรณรงค์และอัปเดตประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมผ่านแฟนฟิคชั่น เป็นการกระจายข่าวที่มีการแจ้งเตือนข่าวที่สำคัญผ่านการอัปเดตแฟนฟิคชั่นของนักเขียน ยกตัวอย่างเช่น การอัปเดตสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้นักอ่านที่ไม่ได้ตามข่าวหรือไม่ทันข่าวสารสามารถรับรู้สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ผ่านแฟนฟิคชั่น

5. รูปแบบอื่น ๆ

นอกจากรูปแบบที่กล่าวไปข้างต้นที่มีการนำมาใช้ในการกระจายข่าวสารในกลุ่มแอคเคาท์แฟนคลับวง NCT ทางแอคเคาท์ทวีตเตอร์กลุ่มแฟนคลับและบ้านเบสวง NCT ยังมีรูปแบบอื่น ๆ อาจจะไม่บ่อยหรือไม่ชัดเจนเมื่อเทียบกับรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น เช่น การเปิดตัวข้อสนทนาในทวีตเตอร์ อีกทั้งยังมีการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ผ่านอินโฟกราฟฟิค รวมไปถึงการติดแฮชแท็กประเด็นต่าง ๆ ไว้หลังชื่อแอคเคาท์ เช่น #คุณแม่ร้องดราม่าเลิก112 #ตามวงNCT ไปจนสิ้นแสง (มีอบขาวนา)

โดยผลตอบรับจากการกระจายข่าวสาร ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ได้รับความสนใจและผลตอบรับที่ดี ไม่ว่าจะเป็นยอดรีทวีตข่าวสารต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็นประเด็นทางสังคมผ่านแฟนฟิคชั่น จะเห็นได้ว่ารูปแบบการแสดงผลหรือกระจายข่าวสารของกลุ่มแฟนคลับนั้นมีหลากหลายรูปแบบและสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว ส่งผลให้เมื่อมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใดทางสังคมที่เกิดขึ้นและต้องการการช่วยเหลือกลุ่มแฟนคลับและบ้านเบสวง NCT ที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญสามารถกระจายข่าวผ่านรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ข่าวสารมีการกระจายอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 : ภาพแสดงรูปแบบในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวีตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT ที่มา : (ผู้วิจัย, 2566)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่ถูกขับเคลื่อนผ่านการรวมกลุ่มในทวีตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT ผลการวิจัยพบว่า ปฏิบัติการการแสดงผลและกระจายข่าวสารในประเด็นต่างทางสังคม ผ่านรูปแบบต่าง ๆ โดยประเด็นที่ได้รับความสนใจจนนำไปสู่ปฏิบัติการของแอคเคาท์ทวีตเตอร์แฟนคลับและบ้านเบสวง NCT ในการขับเคลื่อนและสร้างประโยชน์ให้กับสังคมสามารถสรุปภาพรวมได้เป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1 ประเด็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก และคุณภาพชีวิต

จากสถานการณ์สลายการชุมนุมที่รุนแรงจากรัฐต่อประชาชน ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและกระจายข่าวสารของกลุ่มแฟนคลับวง NCT อีกทั้งกลุ่มแอคเคาท์ทวีตเตอร์แฟนคลับวง NCT มองว่า ประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและประเด็นต่าง ๆ อีกมากมายซึ่งประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมอีกทั้งกลุ่มแฟนคลับและบ้านเบสวง NCT มองว่าหากการเมืองดี คุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็จะมีขึ้น ส่งผลให้กลุ่มแฟนคลับจะสามารถมีกำลังทรัพย์ในการสนับสนุนศิลปินได้ดีมากยิ่งขึ้นราคาบัตรคอนเสิร์ตจะไม่สูงจนเกินมาตรฐานเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ที่มีการควบคุมราคามาตรฐานบัตรคอนเสิร์ต

อย่างจริงจัง โดยประเทศไทยถือเป็นหนึ่งประเทศที่มีราคาบัตรที่สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ บางคอนเสิร์ตมีบัตรราคาแพงสูงสุดอยู่ที่ 7,000 – 12,000 บาท ซึ่งไม่สอดคล้องกับค่าแรงขั้นต่ำของประชาชนในประเทศที่มีฐานเงินเดือนอยู่ที่ 15k เป็นต้น

2 ประเด็นการคุกคาม ความรุนแรง และความเท่าเทียมทางเพศ

กลุ่มแฟนคลับแอคเคาท์ทวิตเตอร์ศิลปินวง NCT ก็ให้ความตระหนักและแสดงออกพร้อมทั้งช่วยรณรงค์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาจากประเด็นที่ศิลปินเกาหลีโดนคุกคามผ่านทางสื่อออนไลน์ การออกมาสนับสนุนเรื่องการยอมรับความหลากหลายทางเพศของศิลปินวง NCT หรือแม้แต่ปัญหาความรุนแรงที่มีการพูดถึงเป็นอย่างมากบนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ ทำให้กลุ่มแฟนคลับยังให้ความสนใจ ตระหนัก โดยเฉพาะในกลุ่มแฟนคลับวง NCT ที่มีแฟนคลับส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเพศทางเลือกจำนวนมาก ส่งผลให้ประเด็นเหล่านี้มีการพูดถึงทั้งผ่านการช่วยกันติดแฮชแท็กทวิตเตอร์ #กฎหมายสมรสเท่าเทียม #ภาษีผ้าอนามัย #หยุดคุกคามศิลปิน เป็นต้น การรณรงค์ผ่านแฟนฟิค และการร่วมกันแสดงออกในประเด็นดังกล่าวการช่วยกันรื้อทวิตเตือนภัย การช่วยเหลือกันในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

3 ประเด็นการบริจาคเงินช่วยเหลือมูลนิธิและเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ

การช่วยกระจายข่าวใน เหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ และการบุญให้มูลนิธิต่าง ๆ เช่น มูลนิธิกระจกเงา ผ่านการโพสต์ทวิตและเปิดรับบริจาคโดยผ่านทางบ้านเบสวง NCT เป็นต้น ซึ่งทางบ้านเบสและกลุ่มแฟนคลับมองว่า ถ้าการเมืองดีประชาชนไม่จำเป็นต้องช่วยกระจายข่าวสารภัยพิบัติ หรือบริจาคให้กับมูลนิธิต่าง ๆ ทุกมูลนิธิควรจะได้รับ การสนับสนุนทุนและดูแลจากภาครัฐให้ครอบคลุมและทั่วถึงสำหรับประชาชนเพื่อเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าทุกประเด็นมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกันทั้งในเรื่อง การเมือง คุณภาพชีวิต ความรุนแรงทางเพศ รวมถึงภัยพิบัติต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มแฟนคลับมีความตระหนักและมองว่า ปัญหาต่าง ๆ มีผลมาจากโครงสร้างของระบบ ซึ่งยึดโยงกับประเด็นทางการเมือง โดยการแสดงออกของกลุ่มแฟนคลับสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักตื่นตัว ฉะนั้น ประเด็นการเมืองจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อทุกคนและ ทุกคนควรหันมาใส่ใจและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปของการเมืองและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

กล่าวโดยสรุปจากการรวมกลุ่มในการแสดงออกและกระจายข่าวสารของแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT พบว่า ปฏิบัติการณ์ในการแสดงออกในประเด็นทางสังคม คือ 1 ปฏิบัติการการทำโปรเจค และ 2 ปฏิบัติการการบริจาคต่าง ๆ โดยได้ผลตอบรับจากกลุ่มแฟนคลับและส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างชัดเจนโดยยอดบริจาคมีจำนวนเงินเพิ่มเป็นมากขึ้นเพราะมีการนำไปทำบุญในมูลนิธิต่าง ๆ มีการนำเงินที่ได้ไปช่วยเหลือสังคมมากขึ้น ซึ่งแฟนคลับมองว่านอกจากได้ช่วยโปรโมทศิลปินแล้วยังได้ทำบุญร่วมกับศิลปินที่ชอบ รวมไปถึงร้านค้ารายย่อยและรถสองแถวต่าง ๆ ที่ได้รับเงินจากการติดโปรเจคศิลปิน กลับมามีรายได้จากการบริโภคของกลุ่มแฟนคลับที่ไปตามเก็บโปรเจคศิลปิน รวมไปถึงร้านค้ารายย่อยต่าง ๆ มีรายได้เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน นอกจากปฏิบัติการการแสดงออกจากพื้นที่ออนไลน์สู่พื้นที่ออนไลน์ของแฟนคลับวง NCT จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT บนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ มี 5 รูปแบบ ดังนี้ 1.การโพสต์ข้อความบนทวิตเตอร์ 2.การติดแฮชแท็ก 3.การรื้อทวิต 4. การแสดงออกผ่านแฟนฟิคชั่น 5 รูปแบบอื่น ๆ โดยแต่ละรูปแบบที่นำมาใช้ในการแสดงออกและกระจายข่าวสารสามารถทำได้ง่ายและข่าวสารมีการกระจายอย่างรวดเร็ว เนื่องจากกลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับและบ้านเบสวง NCT มีการรวมตัวและดำเนินกิจกรรมและโปรเจคต่าง ๆ บนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์เป็นหลัก รวมไปถึงการใช้พื้นที่แอคเคาท์ทวิตเตอร์ในการพูดถึงประเด็นสังคมการเมืองและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคคลอื่น ๆ ได้รับรู้ โดยเฉพาะกลุ่มแฟนคลับด้วยกันที่มีการใช้งานรูปแบบดังกล่าวในการติดตามและ

โปรแกรมศิลปะป๊อป NCT เป็นประจำสม่ำเสมอ ส่งผลให้เมื่อมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใดทางสังคมที่เกิดขึ้นและต้องการการช่วยเหลือกลุ่มแฟนคลับและบ้านเบสวง NCT ที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญสามารถกระจายข่าวผ่านรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ข่าวสารมีการกระจายอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้นและเมื่อวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่ถูกขับเคลื่อนผ่านการรวมกลุ่มในทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับ NCT พบว่า ปฏิบัติการการแสดงออกและกระจายข่าวสารในประเด็นต่างทางสังคม ผ่านรูปแบบต่าง ๆ โดยประเด็นที่ได้รับความสนใจจนนำไปสู่ปฏิบัติการของแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับและบ้านเบสวง NCT ในการขับเคลื่อนและสร้างประโยชน์ให้กับสังคมสามารถสรุปภาพรวมได้เป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ประเด็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก และคุณภาพชีวิต 2) ประเด็นการคุกคาม ความรุนแรง และความเท่าเทียมทางเพศ 3) ประเด็นการบริจาคเงินช่วยเหลือมูลนิธิและเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1 ปฏิบัติการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับ NCT

จากผลการศึกษาปฏิบัติการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับ NCT พบว่า สอดคล้องกับแนวคิด สื่อสังคมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ของ มานูเอล คาสเทลส์ Castells (1997) จากหนังสือ Networks of Outrage and Hope: Social movements in the internet age และ แอนโธนี กิดเดนส์ Giddens (1991) จากหนังสือ Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age ได้กล่าวถึง การเคลื่อนไหวทางสังคม ทักษะในการสร้างสรรค์สื่อ เพื่อให้สื่อสารได้อย่างราบรื่น ซึ่งอินเทอร์เน็ตเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่ช่วยให้พวกเขาสามารถท้าทายอำนาจการสื่อสารที่ถูกยึดครองโดยกลุ่มการเมืองขนาดใหญ่รวมถึงสื่อกระแสหลักได้ โดยแสดงให้เห็นในรูปแบบการเมืองสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในยุคนี้ นั่นคือ การเมืองแบบออนไลน์ ซึ่งเกิดขึ้นและถูกพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชน ด้วยเหตุนี้ การแสดงออกหรือเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดขึ้น จะต้องสร้างและออกแบบให้สอดคล้องไปตามอัตลักษณ์ การใช้ชีวิต และลักษณะการบริโภคของประชาชนกลุ่มดังกล่าวและสื่อสังคมได้กลายมาเป็นพื้นที่ในการรวมตัวกันเพื่อการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนยุคนี้ ด้วยการสื่อสารแบบเครือข่าย ที่ผสมผสานทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่เข้าด้วยกัน ประเด็นในการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่เกิดขึ้นในสังคมรูปแบบใหม่นี้ มักจะเป็นประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม เพศสภาพ ความไม่เท่าเทียม ความพิการ สิทธิมนุษยชน ฯลฯ โดยกลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับ NCT ที่มีอัตลักษณ์ของความเป็นแฟนคลับ NCT และการบริโภคสินค้าและสนับสนุนศิลปินวง NCT ร่วมกัน อีกทั้งจากการเคลื่อนไหวและเรียกร้องประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ของกลุ่มแฟนคลับจนนำไปสู่การเคลื่อนไหวและปฏิบัติการต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างประโยชน์ให้กับสังคม

เมื่อพิจารณาแล้วยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ของ มิเชล เดอร์ แซร์โท De Certeau (1984) จากหนังสือ The Practice of the Everyday Life ว่าด้วยประเด็นของการต่อรองในชีวิตประจำวัน การกระทำของผู้คนที่ใช้สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันโดยทำการต่อรองกับข้อจำกัดที่กดทับผู้คนเหล่านั้นไว้ และเมื่อมีอำนาจที่กดทับย่อมต้องมีการต่อสู้ ต่อสู้โต้กลับเกิดขึ้นอยู่เสมอ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540) ดังนั้นหากต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาจจะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงในระดับชีวิตประจำวันเป็นอันดับแรก โดยการเริ่มต้นจากสิ่งเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับปฏิบัติการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับ NCT โดยพบว่า การแสดงออกของกลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับ NCT จากวิธีการแสดงออกโดยการหันหลังให้กับนายทุนมีการเปลี่ยนแปลงสถานที่การจัดโปรเจกต์ ยกเลิกลงโฆษณาติดป้ายตามสถานีรถไฟ และปฏิบัติการการเคลื่อนไหวของกลุ่มแฟนคลับจากการจัดโปรเจกต์ในทุก ๆ เดือนเกิดของสมาชิกในวง หรือวันครบรอบเดบิวต์ต่าง ๆ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับชีวิตประจำวันจากการเริ่มต้นด้วยสิ่งเล็ก ๆ อย่างการแสดงออกของกลุ่มแฟนคลับที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกระจายรายได้ของร้านค้ารายย่อยได้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น

2 รูปแบบการในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT

สำหรับในที่นี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอภิปรายผลเกี่ยวกับรูปแบบในการแสดงออกในประเด็นทางสังคมของทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1 รูปแบบการกระจายข่าวสารและแสดงออกผ่านสื่อใหม่กับการเคลื่อนไหวทางสังคมสอดคล้องกับงานศึกษา กาญจนา แก้วเทพ (2555) และนิคม ชัยขุนพล (2555) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของสื่อใหม่ ดังนี้สื่อใหม่มีลักษณะการหลอมรวมสื่อ ซึ่งจากเดิมแต่ละสื่อมีคุณสมบัติและหน้าที่คนละด้าน โดยสื่อใหม่ได้นำเอาลักษณะต่าง ๆ มารวมกันเพื่อให้ ผู้ใช้สื่อใหม่มีความสะดวกในการใช้สื่อเพียงสื่อเดียว ความเป็นดิจิทัล ที่มีการทำงานที่หลากหลาย รวดเร็ว และแม่นยำ ซึ่งการกระจายข่าวสารบนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ ผ่านรูปแบบการโพสต์ข้อความบนทวิตเตอร์ การรีทวีต โฟส รูปภาพ และคลิปต่าง ๆ การมีปฏิสัมพันธ์ กล่าวคือ สื่อกับผู้ใช้สื่อสามารถโต้ตอบกันแบบทันทีทันใด ซึ่งหากนำสื่อ ใหม่มาใช้ในการกระจายข่าวหรือส่งต่อข้อมูลของกลุ่มแฟนคลับเกิดการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับผ่านสังคมออนไลน์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากบุคคลเดียว กระจายสารไปยังกลุ่มคนหมู่มาก ซึ่งเป็นรูปแบบการกระจายข้อมูลข่าวสารจากแอคเคาท์บ้านเบสวง NCT ไปยังกลุ่มแฟนคลับที่มีจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเรียกว่า “สังคมของการสื่อสาร” (Social Presence) โดยเฉพาะจากแอคเคาท์บ้านเบสวง NCT ที่มียอดผู้ติดตามเป็นจำนวนมากเมื่อมีการรีทวีตข้อความข่าวสารต่าง ๆ ในเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจหรือกำลังเป็นประเด็นสำคัญในสังคม นอกจากจะกระจายเฉพาะความสนใจในเรื่องเดียวกัน(ภายในกลุ่มเดียวกัน) แล้ว ยังสามารถ กระจายไปยังกลุ่มคนอื่นที่มองหาความสนใจในเรื่องอื่น ๆ ได้ด้วย

2 รูปแบบการแสดงออกของแฟนคลับศิลปินเกาหลีวง NCT เมื่อเปรียบเทียบกับ ศิลปินประเทศไทย (T-POP) ศิลปินประเทศจีน (C-POP) และศิลปินประเทศญี่ปุ่น (J-POP) อุตสาหกรรมเพลงของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันวัฒนธรรมในประเทศนั้น ๆ ในส่วนของบ้านเบสศิลปินไทยจะเน้นการบริหารจัดการในรูปแบบออนไลน์ การจัดกิจกรรมร่วมกับศิลปิน บ้านเบสศิลปินจีน จะมีแพลตฟอร์มในการกระจายข่าวสารที่แตกต่างนั้นคือ แพลตฟอร์ม Weibo และ บ้านเบสศิลปินญี่ปุ่นที่เน้นในการจัดกิจกรรมในประเทศตนเอง เป็นต้น

3 วิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่ถูกขับเคลื่อนผ่านการรวมกลุ่มในทวิตเตอร์กลุ่มแฟนคลับวง NCT

ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ประเด็นทางสังคม ทั้ง 3 ประเด็น ภายใต้แนวคิดตัวแบบ 2W1H โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดตัวแบบดังกล่าวจากงานวิจัยของ ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง (ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, 2561) มาปรับใช้กับงานวิจัยฉบับนี้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

WHAT: ประเด็นทางสังคมที่ถูกขับเคลื่อนผ่านการรวมกลุ่มของแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT ได้แก่ประเด็นอะไรบ้าง ?

- 1) ประเด็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก และคุณภาพชีวิต
- 2) ประเด็นการคุกคาม ความรุนแรง และความเท่าเทียมทางเพศ
- 3) ประเด็นการบริจาคเงินช่วยเหลือมูลนิธิและเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ

WHY ทำไมกลุ่มแอคเคาท์ทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT ถึงออกมาแสดงออกและกระจายข่าวสารในประเด็นดังกล่าว

1 จากสถานการณ์สลายการชุมนุมที่รุนแรงจากรัฐต่อประชาชน ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและกระจายข่าวสารของกลุ่มแฟนคลับวง NCT

2 ในส่วนของประเด็นการคุกคาม ความรุนแรง และความเท่าเทียมทางเพศนั้น กลุ่มแฟนคลับแอคเคาท์ทวิตเตอร์ศิลปินวง NCT ก็ให้ความตระหนักและแสดงออกพร้อมทั้งช่วยรณรงค์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาจากประเด็นที่ศิลปินเกาหลีโดนคุกคามผ่านทางสื่อออนไลน์ ผ่านแฮชแท็กทวิตเตอร์ #กฎหมายสมรสเท่าเทียม #ภาษีฟ้าอานามัย #หยุดคุกคามศิลปิน เป็นต้น การรณรงค์ผ่านแฟนฟิค

3 กลุ่มแฟนคลับแอดเค๊าทวิตเตอร์วง NCT มีการจัดทำโปรเจกและการบริจาคต่าง ๆ ทางบ้านเบสก็จะมีการเปิดบริจาคเพื่อนำไปจัดโปรเจกหรือไปซื้อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้ศิลปินเป็นที่รู้จัก ได้ผลตอบรับจากกลุ่มแฟนคลับที่ส่งผลต่อสังคมอย่างชัดเจนโดยยอดบริจาค มียอดโอนเงินเพิ่มเป็นจำนวนมากขึ้นเพราะมีการนำไปทำบุญในมูลนิธิต่าง ๆ มีการนำเงินที่ได้ไปช่วยเหลือสังคมมากขึ้น

HOW: ผลที่เกิดขึ้นจากแสดงออกและกระจายข่าวสารในประเด็นทางสังคมของแอดเค๊าทวิตเตอร์แฟนคลับวง NCT เป็นอย่างไร ?

1) การเลิกสนับสนุนนายทุนจากการตีป้ายวันเกิดศิลปินตามรถไฟฟ้า เปลี่ยนเป็นการติดโปสเตอร์ตามรถสองแถว รถตุ๊กตุ๊ก ร้านผลไม้ รวมถึงร้านค้ารายย่อยต่าง ๆ เป็นการช่วยกระจายรายได้ให้กับร้านค้ารายย่อยรวมถึงแสดงจุดยืนของบ้านและแฟนคลับด้วย

2) การบริจาคหรือระดมทุน ในวันเกิดหรือการออกอัลบั้มใหม่ของศิลปินวง NCT นอกจาก จะเป็นการโปรโมทศิลปิน ยังรวมถึงการร่วมทำบุญให้มูลนิธิต่าง ๆ นับว่าเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง

3) การสร้างความตระหนักในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ ความรุนแรง และการคุกคามต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มแฟนคลับที่มีแฟนคลับส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเพศทางเลือกจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. กลุ่มแฟนและกลุ่มทางการเคลื่อนไหวอื่น ๆ

กลุ่มแฟนคลับหรือกลุ่มทางการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ควรนำรูปแบบการแสดงออกและปฏิบัติการต่าง ๆ ของกลุ่มแฟนคลับแอดเค๊าทวิตเตอร์วง NCT ไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ในการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่กลุ่มหรือสังคมได้ เป็นต้น

2. สื่อมวลชน

สื่อมวลชนควรมีการตรวจสอบและนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นไปตามสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันการเกิด แฮชแท็ก #แบนสื่อต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายให้กับข้อมูล รวมถึงไปถึงการพาดหัวข่าวที่ต้องสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงของข่าวไม่แฝงไปด้วยอคติจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรืออคติส่วนตัวของผู้นำเสนอข่าว

3. ภาครัฐ

ภาครัฐควรมีพื้นที่ปลอดภัยไม่ว่าจะบนหน้ากระดาษ หรือในโลกออนไลน์ให้กับประชาชนในการแสดงออก และสามารถแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมได้ และไม่กระทำการใดที่ทำให้ประชาชนหวาดกลัวที่จะแสดงความคิดเห็น เช่น ไม่มีการข่มขู่ จับกุม หรือดำเนินคดีกับประชาชนที่วิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเลือกรูปแบบการแสดงออกและปฏิบัติการของกลุ่มแฟนคลับศิลปินจากประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศไทย ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น หรืออาจจะเห็นกลุ่มแฟนคลับอื่น ๆ เพื่อจะให้เห็นความแตกต่างกันของกลุ่มแฟนคลับแต่ละกลุ่มในประเทศนั้น ๆ

2. ควรมีการเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงออกและปฏิบัติการของกลุ่มแฟนคลับอื่น ๆ เช่น กลุ่มแฟนคลับฟุตบอล กลุ่มแฟนคลับนางงาม เป็นต้น เพื่อจะให้เห็นความแตกต่างกันของกลุ่มแฟนคลับอื่น ๆ อาจจะมีรูปแบบการแสดงออกและปฏิบัติการรูปแบบใหม่ ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำไปปรับใช้ในสังคมต่อไปได้

3. ควรมีการเพิ่มรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษามุมมองความคิดเห็นในการแสดงออกและปฏิบัติการในประเด็นทางสังคมกับแฟนคลับวง NCT ในแพลตฟอร์มอื่น ๆ เพื่อเก็บเป็นข้อมูลทางสถิติให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2555). แฟนศึกษา ฉันทมาแล้วจ๊ะ. ใน สื่อที่ใช้ ของใครที่ชอบ: การ์ตูน โทรทัศน์ท้องถิ่นแฟนคลับ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ. (2561). ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน : การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทย ในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-255. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ).
- http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2018/TU_2018_5807030043_8225_11157.pdf
- ชาย โปธิสิตา. (2562). ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- นิคม ชัยขุนพล. (2555). สื่อใหม่ที่ใช้เป็นครู. คู่มือสื่อใหม่ศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สถาบันวิจัยธุรกิจเกาหลี. (2564). อันดับ 50 KPOP ยอดนิยมมกราคม 2021. สืบค้นจากจาก <https://1th.me/hlfxx>.
- แอมเนสตี้. (2563). เสรีภาพในการแสดงออก. สืบค้นจาก <https://www.amnesty.or.th/our-work/freedom-expression/>.
- Castells, M. (1997). *The Power of Identity of The Information Age: Economy, Society and Culture* (Vol. 2 : Index). Oxford UK: Blackwell.
- De Certeau, M. (1984). *The Practice of Everyday Life*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (1994). "Interview: The Art of Science," In DenZin, N. K. and Lincoln, Y. S.(eds) *Handbook oh qualitative research*. California: SAGE
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Cambridge University Press.
- WeAreSocial x Hootsuite. (2021). Statistics and behavior of using social media around the world Q1 year 2021. Retrieved from <https://www.twfdigital.com/blog/2020/02/global-social-media-usage-stats-q1-2020/>